סד א מיי׳ פ״ן מהלכות

הלי יב יג סמג עשין עה: סה ב מיי׳ פ״ח מהל׳

:סמג עשין ע

נערה הלי טו סמג עשין נד טור אה״ע סימן

קעז: סז ד מיי' פ"ג מהל' אישות הל' יא סמג

עשין מח טוש"ע אה"ע סימן לו סעיף א:

םו ג מייי

חובל הלכה ב ג ד

. פ"ב מהלי

 לעיל לה. ב"ק לה.
סנהדרין עט: פד:, כ) ב"ק
פד., ג) [לעיל לד: לה:], ד) [לקמן מ.], ה) [במדבר לה], ו) [שמות כא], י) [מקות מגן, ש) [פמופ כא], לה], ו) [שמות כא], 1) בס"א: לימא חד ונוסף אר החשיא, **ה**) וב"ח פד.]. ט) [דברים כב], י) [וליכא למימר דהכא לא קאי אקרא דכל חרם אלא אקרא דלא מקחו כופר דהא אמרי בסמוך ולרבה דאמר חידוש כו'. מ"י], ל) [ולפי האמת אע"ג דמלא יהיה אסון נפקי כולהו מדתנא דבי חזקיה אילטריך עין תחת עין לכדדרשינן ולא עין ונפש תחת עין אבל לא מיו ונפש מחת נפש לא מינטריך למדרשיי ולאו קרא ימירא הוא אלא מפשטיה דקרא קדרים וליכא למימר דלישתוק מלא יהיה אסון ומנפש תחת נפש נפיק כולהו מכח הקישא דתנא דבי חזקיה דאכתי לא שמעי מיניה ממון אחר מיחה דחימה אח טינו והרגו בדבר אחר לא חשיב ממון ונפש אלא נפש גרידא כדמוכח בפנים להכי מיינו כל ווכנו בפנים משפי אינטריך לא יהיה אסון ומהשתא שמעיי מינה אפיי הרג וקרע שיראין מהקישא דתנא דבי חוקיה. מ"י], (ני"ל רב אשין,

תורה אור השלם 1. וּמַבֵּה בְהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה ימֵבה אָדָם יומָת: י ויקרא כד כא

יקרא כד כא 2. עִין תַּחָת עִין שֵׁן תַּחַת שֵׁן יָד תַּחַת יָד רֶגֶל תַּחַת רָגֶל: שמות כא כד וְ נֶּכִי: שמחז כא כּוּ 3. כָּל חַרֶם אֲשֶׁר יְחֲרַם מִן הָאָדָם לֹא יִפְּדֶה מוֹת יוּמָת: ויקרא כז כט יוּמָע: יִמְצָא אִישׁ נַעְרָ 4. כִּי יִמְצָא אִישׁ נַעְרָ בְתוּלָה אֲשֶׁר לֹא אֹרְשָׂה יּתְפָּשָׁה וְשָׁכֵב עִמָּה וְנָמְצָאוּ: דברים כב כח וְנִמְצָאוּ: דברים כב כח 5. וכי יפתה איש בתולה אָשֶׁר לא אֹרְשָׁה וְשְׁבַב אָשֶׁר לא אֹרְשָׁה וְשְׁבַב עִמְּה מָהֹר יִמְהָרֶנְּה לוֹ לְאִשָּׁה: שמות כב טו

גליון הש"ם

גם' בין מתכוין לשאין מתכוין. עיין לקמן מ ע"ח מוד"ה מחד כדרכה:

תוספות רי"ד מתני' נערה שנתארסה ונתגרשה ר״י הגלילי אומר אין לה קנס ר"ע אומר יש לה קנס וקנס׳ לעצמה. מ"ט דר׳ יוסי אמר קרא אין לה קנס ור"ע אומר אשר לא אורסה לאביה הא לעצמה. וקי"ל אורסה הלכה כר"ע מחבירו. ומתני' דתני הבא על בתו אין לה קנס מפני שמתחייב בנפשו כר״ע אתיא. דהיכי דמי שיתחייב עליה אחר שקיל איהו קנס. . השתא שבא עליה הוא לא כ"ש ובלא מיתה נמי פשיטא דלא משלם קנס. . אלא ודאי מתני' בבתו עסקינן שקנסה לעצמה בנפשו פטור ותדע דסתם מתני׳ כר״ע אתיא דהא אשת אחיו ואשת אחי אביו דתנן לעיל יש לה קנס לא אתיא אלא כר״ע דבע״כ גירשה או נתאלמנה שאל״כ הו״ל א״א ויש בהן מיתת ב״ד:

הני מילי. דלא תקחו כופר לפטור רולח מזיד מקטלא: היכא דהרגו. במזיד דרך עלייה בהנפת ידו הכהו מאחריו דדכוותה בשוגג לא ניתן לכפרת גלות כדכתיבה ויפל דרך נפילה: מדסנא דבי חוקיה נפקח. שאין חילוק בין דרך עלייה לדרך ירידה: לחייבו ממון.

והוא הדין לפדותו. ולא יהיה אסוום מיהא אינטריך דאי מהיקישא הוה אמינא אדרבה לאידך גיסא מה מכה בהמה לעולם ישלם אף מכה אדם ישלם והשתא דנפקא לן פטור תשלומין למזיד מלא יהיה אסון על כרחך היקישה לפטור שוגג דרך עלייה: הכי גרסינן אלא אמר רמי בר המא כו'. אילטריך חד" מהני קראי לאשמועינן דלא ליעביד ביה תרתי ואף על גב דנפקא לן מולא יהיה אסון: הני מילי. דלא ענשינן ליה בתרתי היכא דסימא את עינו והרגו בה באותה מכה ומת: בדבר אחר. במכה אחרת ובבת אחת: אימא. ניענשיה דמי עין ומיתה בשביל ההריגה: הא. דסימא עינו והרגו בה: מחידך דבי חוקיה נפקח. דלח מיענשיה: ולח עין ונפש מחת עין. מיניה קיימא לן בהחובלם דעין תחת עין לאו ממש דאי אמרת ממש דלמא בהדי דסמינן לעיניה מיית והוה ליה עין ונפש תחת עין. מיהו שמעינן מינה דלא תעביד ביה תרתי לא שנא מת באותה מכה לא שנא לא מת: סלקה דעתך המינה חידוש הוח שחידשה תורה. בכל תשלומי קנס שאינו דין אלא גזרת מלך בעלמא וכיון דחידוש הוא וגזירת חוק אימא אע"ג דאיכא בהדיה מיתה לשלם: קמ"ל חד מהנך קראי יתירא שאינו ענין לממון תניהו ענין לקנס: כסנה קמה. ודריש ליה באומר ערכו של יוצא ליהרג עלי: בותבר' שנתארסה ונתגרשה. דאילו ארוסה שלא נתגרשה חייב מיתה ואין שם קנם: אין לה קנם. טעמה מפרש בגמרה. ורישה דקתני אשת אחיו ואשת אחי אביו דבנתארסה ונחגרשה עסקינן וקחני יש להן קנס ר' עקיבא היא: גבו' אנא מעתה. לר' עקיבא הא דכתיבש נערה למעוטי בוגרת ובתולה למעוטי בעולה: הכי נמי. דלא ממעט לגמרי ותדרוש נערה לאביה הא בוגרת לעצמה הא לא אשכחן דאישתמיט תנא ומתני בוגרת יש לה קנס ונימא רבי עקיבא היא: וקנסה לאביה. ולקמן [ע"ב] מקשינן דר"ע אדר"ע: הואיל ואביה זכחי בכסף קידושיה. שלו הוח בנערותה ולקמן יליף לה בפרק נערה שנתפתתה (דף מו:): מה כסף קידושיה אף על פי שנחארסה

ונסגרשה. מאחר כשחוזרת ומתקדשת

בחוך נערות: לאביה הוי. דהא כל קידושי נערות ילפינן לאביה דגבי קידושין לא כתיב מיעוטא דאשר לא אורסה כי הכא: נאמר כאן.

באונס: להלן. במפתה: מה להלן. במפתה שקלים דכתיב [שמות כב] ישקול:

הני מילי היכא דהרגו דרך עלייה "שלא ניתנה שגגתו לכפרה אבל הרגו דרך ירידה דניתנה שגגתו לכפרה אימא נישקול ממונא מיניה וניפטריה קמ"ל א"ל רבא הא מדתנא דבי חזקיה נפקא ידתנא דבי חזקיה ימכה אדם ומכה בהמה מה מכה בהמה לא חלקת בו בין שוגג למזיד בין מתכוין לשאין מתכוין בין דרָך ירידה לדרך עלייה לפּוִשׁרו ממָון אלא לחייבו ממון אף מכה אדם לא תחלוק בו בין שוגג למזיד °בין מתכוין לשאין מתכוין בין דרך ירידה לדרך עליה לחייבו ממון אלא לפומרו ממון אלא אמר רמי בר חמא איצמריך ס"ד אמינא ה"מ היכא דסימא את עינו והרגו בה אבל היכא דסימא את עינו והרגו בדבר אחר אימא נישקול ממונא מיניה א"ל רבא הא נמי מאידך תנא דבי חזקיה נפקא ידתנא דבי חזקיה יעין תחת עין יולא עין ונפש תחת עין אלא אמר רב אשי איצטריך ס"ד אמינא הואיל וחידוש הוא שחידשה תורה בקנם אע"ג דמיקטיל משלם קמ"ל ולרבה דאמר יחידוש הוא שחידשה תורה בקנם אע"ג דמיקטיל משלם האי כל חרם מאי עביד ליה סבר לה כתנא קמא דר׳ חנניא בן עקביא: מתני' נערה שנתארסה ונתגרשה רבי יוםי הגלילי אומר אין לה קנם ר"ע אומר סגיש לה קנם וקנסה לעצמה: גם מ"ט דר' יוםי הגלילי אמר קרא יאשר לא אורשה הא אורסה אין לה קנס ור"ע אשר לא אורשה לאביה הא אורםה לעצמה אלא מעתה נערה ולא בוגרת ה"ג דלעצמה בתולה ולא בעולה ה"ג דלעצמה אלא לגמרי הכא נמי לגמרי אמר לך ר"ע האי לא אורשה מיבעי ליה לכדתניא אשר לא אורשה פרט לנערה שנתארסה ונתגרשה שאין לה קנס דברי ר' יוםי הגלילי ר"ע אומר יש לה קנם וקנסה לאביה והדין נותן הואיל ואביה זכאי בכםף קידושיה ואביה זכאי בכסף קנסה ימה כסף קירושיה אע"פ שנתארסה ונתגרשה לאביה אף כסף קנסה אע"פ שנתארסה ונתגרשה לאביה א"כ מה ת"ל אשר לא אורשה מופנה לָהקיש לו ולדון הִימנו ג"ש נאמר כאן אשר לא אורשה ונאמר להלן יאשר

הני מילי היכא דהרגו דרך עלייה דלא ניתן שגגתו לכפרה. פירוש לכפרה בידי אדם אע"ג דדרך עלייה קיל טפי מדרך ירידה כדמוכח בפרק אלו הן הגולין (מכות דף ט. ושם) גבי גר תושב גולה ע"י גר תושב וכל חומרי דשמעתיו לא תלי אלא במה שלא ניתן לכפרה דאינו מקפיד הש"ס במה

שסקילה ושריפה חמורין מהרג וחנק: אבל סימא את עינו והרגו בדבר אחר אימא נשקול מיניה ממונא ונקמליה. כך גרס ר״ח דמלח יהיה אסון לא נפקא לן אלא סימא את עינו והרגו בה כי התם שבהכאה אחת הרג את האשה וגם הולדות אבל סימא את עינו והרגו בדבר אחר בבת אחת לא יי להכי אינטריך כל חרם למיפטריה קשה לרשב"א דהא ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה לא דריש קרא להכי דלא נשקול מיניה ממונא ונקטליה אלא שלא יתן ממון ונפטריה ושמא אילו לא נאמר קאמר כדאשכחן ריש פרק נגמר הדין (סנהדרין דף מג. ושם) ובכמה דוכתי ולרשב"א נראה דהכא מסיק אליבא דתנא דבי חזקיה אבל לרבי ישמעאל ודאי לית ליה הא דתנא דבי חזקיה והא דאמר בריש הנחנקין (שם דף פד: ושם) הניחא למאן דאית ליה דתנא דבי חוקיה אלא למאן דלית ליה היקישא למה לי תנא דלית ליה דבי חזקיה היינו רבי ישמעאל ובסמוך דקאמר ולרבה דאמר חידוש הוא שחידשה תורה בקנס כו' סבר לה כת"ק דר' חנניא בן עקביא הוה מלי למימר ס"ל כרבי ישמעאל: הא גמי מאידך תנא דבי חזקיה נפקא. לאו מההיא דרשה גופה קאמר דנפקא לן דהא ההיא דרשה לא שייכא כלל לסימא את עינו והרגו בדבר אחר אלא הכי דייק דכי היכי דדרשי׳ ולא עין ונפש תחת עין ה"נ דרשינן נפש תחת נפש ולה עין ונפש תחת נפש וסימא את עינו והרגו בד"א לא חשיב עין ונפש אלא נפש גריד' דמה שסימא את עינו בשעת הריגה לא חשיב כלום דבלאו הכי היה מת אלא שהמיתו בצער מרובה וא"ת י הא מילתא נמי מתנא דבי חזקיה דלעיל נפקא דמה מכה בהמה לא חלקת בין סימא את עינה והרגה בה להורגה בד"א כו' וי"ל דמכה אדם ומכה בהמה משמע ליה בהכחה חחת וח"ת סימח חת עינו והרגו בד"א תיפוק ליה דפטור מדמי עין אפי׳ לא הרג דבשעה שסימא את עינו היה רודף וניתן להלילו בנפשו וי"ל דמיירי בשיכול להלילו באחד

מאיבריו שלא ניתן להצילו בנפשו:

אמר רב אשי איצטריך כו'. מימה

דמשמע דאם הרגו והרע

אימא שיראין דידיה דמחייב דליכא למיפטריה לא מקרא דלא יהיה אסון ולא מקרא דנפש תחת נפש דהא הוי ממון ונפש תחת ממון ונפש ולעיל (דף ל:) פטר 0 אביי זר שאכל תרומה משלו והרע שיראין של חבירו וי"ל דלפי האמת נפקי כולהו מתנא דבי חזקיה וה"פ והא

נמי מאידך תנא דבי חזקיה נפקא כלומר ע"כ לא איצטריך כל חרם להכי אלא כולה נפקא לן מתנא דבי חזקיה דפטור דאי הוה לריך קרא למפטריה בלא כל חרם הוה פטרינן ליה מאידך תנא דבי חזקיה וא״ת ולישני דאיצטריך כל חרם להרג חבירו וקרע שיראין וי"ל דכל חרם לא יפדה משמע ליה בממון שבא על ידי אותה חבלה שהמיתה באה על ידה:

אימא

לא אורשה מה כאן נ' אף להלן נ' ומה להלן

שקלים אף כאן שקלים ור"ע מאי חזית דאשר לא אורשה לג"ש ובתולה למעוטי בעולה

םלקא דעתך אמינא חידוש הוא קמ"ל. אע"ג דבמתני מייתי קרא דלא יהיה אסון והכא מפיק קנס מכל חרם היינו משום דכייל מתניתין כל חייבי מיתות דקתני וכל המתחייב בנפשו כו' אי נמי מתניתין אחיא כתנא קמא דרבי חנניא בן עקביא:

מוסף רש"י מכה אדם ומכה בהמה. לכך הוקשו בהאי קרא, מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומם. ומשמט מממון, פטור בהמה ישלמנה ולא אדם, והקיש לך הכתוב פטור משלומין של אדם לחיוב משלומין של בהמה (סנהדרין עם: ובעי"ז לעיל בהמה לה.) דמה מכה בהמה לעולם משלם ואפילו בשוגג נעונם משנם חשפים בחוגג כדאמריגן אדם מועד לעולם, אף מכה אדם דפטריה קרא ממשלומין, דכמיב יומת, לעולם פטור ואפילו בשוגג הואיל ובמזיד שייכ**א מיתה** ור"ק לה.). **חיוב מיתה באדם** (לעיל לה.). לדרך עליה. שהכהו בהגבהת ידו או שחתכו בחרבו מלמטה למעלה (לעיל לה.) או: שהרגו כלאחר יד בהרימו הגרון (ב"ק לה.) דרך עליה לא שייך למתני גבי בהמה, אלא משום דבאדם אשכחן ביה חילוק בהורג בשוגג דרך ירידה חייב גלות אבל דרך ירידה חייב גנות חבל דרך עליה בהרימו את ידו פטור מגלות דכתיב (במדבר לה) ויפל עליו וימות, דרך נפילה בעינן (סנהדרין עט: וכעי"ז לעיל לפוטרו ממוז. כלומר לא חילקת בו לד להיפטר מן המשלומין, אלא בכל לדדין הוא דמחייב דרבינן כל נוקין בב"ק (כו:) מפלע תחת פלע לחייב על השוגג כמזיד ועל האונס כרלון, ומכה בהמה מק הוא (סנהדרין עט:). אף מכה אדם. אין דין פטור תשלומין הכתוב בו חלוק לשום לד שיתחייב ממון, אלא כל שעה פטור נתכוין דפטור ממיתה, בין במזיד ונתכוון דחייב מיתה שם). חידוש הוא שחידשה תורה בקנס. כל משפט קנס חידוש הוא, הלכך אע"ג דמיקטיל נמי לא מיפטר מיניה (לעיל